

Deviņpadsmitā Starptautiskā Lingvistikas Olimpiāde

Kāshtauna (Menas Sala), 2022. g. 25.–29. jūlijā

Individuālo sacensību uzdevumi

Risinājuma pieraksta noteikumi

Nepārrakstiet uzdevumus! Katra uzdevuma risinājumu pierakstiet uz atsvevišķas(-ām) lapas(-ām)! Uz katras lapas norādiet attiecīgā uzdevuma numuru un Jūsu uzvārdu! Pretējā gadījumā Jūsu darbs var tikt pazaudēts.

Ja nav norādīts citādi, aprakstiet Jūsu uzdevuma materiālā atrastās likumsakarības. Pretējā gadījumā Jūsu risinājums tiks novērtēts ar zemāku punktu skaitu.

1 uzdevums (20 punkti). Doti ubihu darbības vārda ‘dot’ formas kā arī to tulkojumi latviešu valodā:

1.	wəš'tʷən	—	<i>mēs dodam viņam tevi</i>
2.	sawtʷən	—	<i>tu dod viņiem mani</i>
3.	awəstʷən	—	<i>es dodu tev viņus</i>
4.	wəsənətʷən	—	<i>viņi dod man tevi</i>
5.	šʷəstʷən	—	<i>es dodu viņam jūs</i>
6.	šʷantʷən	—	<i>viņš dod viņiem mūs</i>
7.	awəš'tʷən	—	<i>mēs dodam tev viņu</i>
8.	səšʷəntʷən	—	<i>viņš dod jums mani</i>
9.	ašʷəstʷən	—	<i>es dodu jums viņu</i>

(a) Pēdējo no augstākminētajām deviņām formām var pārtulkot latviešu valodā divos veidos. Kāds ir tās otrais tulkojums?

(b) Pārtulkojiet latviešu valodā:

10. **ašʷəntʷən**
11. **səšʷəntʷən**
12. **šʷəwənətʷən**

(c) Pārtulkojiet ubihu valodā:

13. *viņi dod man jūs*
14. *jūs dodat man viņu*
15. *tu dod viņam mūs*
16. *mēs dodam viņiem tevi*
17. *viņš dod jums viņus*

△ Ubihu valoda pieder abhāzu-adigu valodu saimei. Līdz 1864. gadam tajā runāja vairāki desmiti tūkstošu cilvēku mūsdienu Krievijas Soču rajonā. 1992. g. Turcijā nomira Tevfiks Esenčs, kuru uzskatīja par pēdējo cilvēku, kurš brīvi runāja ubihu valodā.

ə ir patskanis; šʷ, šʷ, tʷ ir līdzskaņi.

—Pjotrs Arkadjevs

2 uzdevums (20 punkti). Doti vārdi alabamu valodā, kā arī to tulkojumi latviešu valodā jauktā secībā:

1. achánnàaka	8. atanayli	15. kawałłi	22. łómbafka
2. achanni	9. atánnayka	16. łilka	23. łombi
3. ahamatli	10. atanni	17. łipka	24. łòomka
4. ahámmatka	11. bàalka	18. łilaffi	25. sibapli
5. apòotka	12. balàali	19. łipli	26. simbi
6. apotòoli	13. balli	20. łippiika	
7. apóttòoka	14. incháffaaka	21. łobaffi	

A. <i>viņš salauž to uz pusēm</i>	N. <i>viņš atspiež tos pie kaut kā</i>
B. <i>viņš noliek tos</i>	O. <i>viņš izveido caurumus</i>
C. <i>viņš ietin tos</i>	P. <i>viņš izveido caurumu</i>
D. <i>viņš liek to līdzās kaut kam</i>	Q. <i>tas ir apgriezts kājām gaisā</i>
E. <i>viņš apgriež tos kājām gaisā</i>	R. <i>viņš izkaisa to, viņš izkaisa tos</i>
F. <i>tas ir saplēsts vairākās vietās, tie ir saplēsti</i>	S. <i>tie ir blakus kaut kam</i>
G. <i>tas ir atspiets pret kaut ko</i>	T. <i>viņš saplēš to uz pusēm</i>
H. <i>tie ir apgriezti kājām gaisā</i>	U. <i>viņam ir viens</i>
I. <i>tas ir blakus kaut kam</i>	V. <i>viņš noliek to</i>
J. <i>tam ir caurumi, tiem ir caurumi</i>	W. <i>tam ir caurums</i>
K. <i>tas ir ietīts</i>	X. <i>viņš noloba mizu</i>
L. <i>tie guļ, tie ir nolikti</i>	Y. <i>viņš noloba strīpu</i>
M. <i>tas ir izkaisīts, tie ir izkaisīti</i>	Z. <i>viņš ietin tos</i>

(a) Noskaidrojiet pareizās atbilstības!

(b) Pārtulkojiet latviešu valodā:

27. **bállàaka**
28. **inchafàali**
29. **kawwi**

Vienam no šim vārdiem ir iespējami divi tulkojumi. Norādiet abus!

(c) Pārtulkojiet alabamu valodā:

30. *viņš saplēš to vairākās vietās*
31. *tas ir saplēsts uz pusēm*
32. *viņš apgriež to kājām gaisā*
33. *viņš atspiež to pie kaut kā*

(d) Vienu no alabamu vārdiem no atbildēm uz (c) var iztulkot latviešu valodā arī citos veidos. Kuru vārdu un kā?

△ Alabamu valoda pieder muskogu valodu saimei. Tajā runā ap 360 cilvēku Alabamu-koasatu rezervācijā ASV Teksasas štatā.

ch = č. **ł** = nebalsīgs *l*. Dubultots burts apzīmē ilgu skaņu. Rakstzīme ´ apzīmē augsto toni. Rakstzīme ` apzīmē krītošo toni.

—Ivans Deržanskis

3 uzdevums (20 punkti). Doti teikumi nuu valodā, kā arī to tulkojumi latviešu valodā:

1. †oo ņ i ņ	— Vai vīrietis redz mani?
2. g a !aukea ņ ņ ņ	— Vai tu baidies no manis?
3. cuu xae a †?ii ņ a	— Par kuru tu domā?
4. u āu ke u qhōŶo	— Jūsu brālis nedejo.
5. janasa xae †qheeke	— Vai tieši zaglis dzied?
6. ņ ņ si sīisen ņ !haeke	— Vai es strādāšu rīt?
7. †hun ke !aukea ņ g i	— Suns baidās no mums.
8. na u †?ii ņ g a xaņki	— Es nedomāju par tavu māti.
9. g i aņki si qhōŶo ņ g!ari	— Vai mūsu tēvs dejos Apingtonā?
10. kija xae †oo sīisen ņ a	— Kur strādā vīrietis?
11. g a ņ i a ņ ņ	— Vai tu redzi savu māju?
12. ņ ņ xae a !?ai	— Vai tieši mani tu sauc?
13. u kee eeki †?ii ņ a	— Tieši par jums domā sieviete.
14. a xaņki ke kacuu?i ņ g a ts'aa?a ņ	— Tava māte jautā, vai tu mīli mani.
15. kama ja xae ņ si ņ i u ņ a	— Kad es jūs redzēšu?
16. ņ !uu ke kacuu?i ņ ņ ņ si †qheeke ņ !haeke	— Mans vectēvs jautā, vai es dziedāšu rīt.

(a) Pārtulkojiet latviešu valodā:

17. na kacuu?i ņ g|u xae ņ !uu !?ai
18. na ||u si sīisen ņ g!ari
19. |eeki ke !aukea ņ ņ|ņ †hun
20. ņ kee si !?ai a
21. cuu xae u ņ|i
22. cuu xae ts'aa?a ņ

(b) Pārtulkojiet nuu valodā:

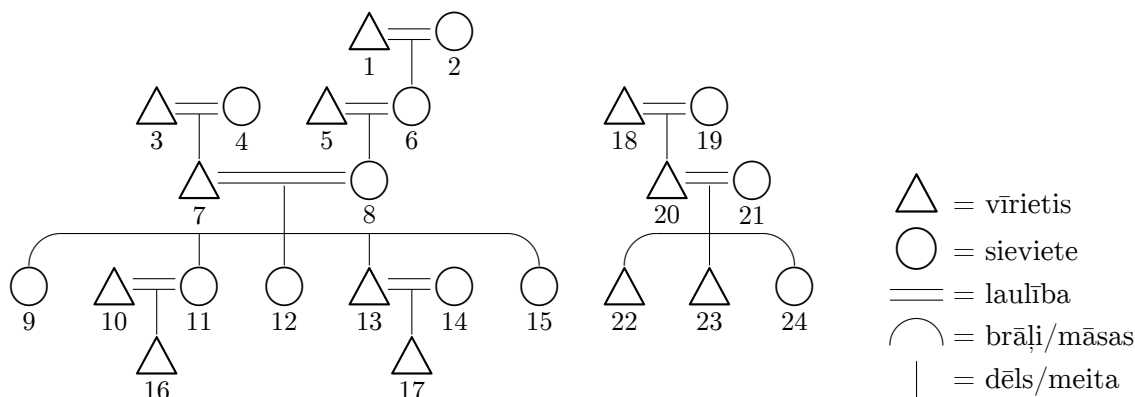
23. Mūsu māte nesauks tavu brāli.
24. Tieši tevi baidās mans suns.
25. Kur jūs dziedāsi?
26. Es jautāju, vai tieši par mūsu vectēvu tu domā.
27. Kurš dejos rīt?
28. Vai jūs redzat mūs?

△ Nu (jeb n||ngu) valoda pieder tuu valodu saimei. Tajā runā Apingtonas pilsētā (**g!ari**) un tās apkārtnē Ziemeļkāpas provincē Dienvidāfrikā. Uz 2021 g. palika tikai viens nuu runājošais.

ā, īi un ōŶo ir patskaņi. j, ņ, ts' un ? ir līdzskaņi. |, !, ||, † un kombinācijas g|, g!, ņ|, ņ||, !h, ||h, †h, |qh, †qh, !? un †? apzīmē klišķu līdzskaņus (ņ| un ņ|| ir nazāli klikšķu līdzskaņi).

—Īmera Maknaita, Semjuels Āmeds

4 uzdevums (20 punkti). Doti divu arabanu valodā runājošu ģimeņu ciltskoki. Šajos ciltskokos brāļi un māsas ir sakārtotas no kreisās uz labo no vecākā līdz jaunākajam:

Doti 22 no šiem cilvēkiem izteikumi, kuros viņi apraksta savu radniecību ar dažiem savu ģimeņu locekļiem:

A: “D anthunha wardu.
F anthunha (i).”	H: “N anthunha piyaka.
O anthunha (iii).”	S: “J anthunha thanti.
L anthunha thanti.
B: “C anthunha nhuthi.
D anthunha apityi.
E anthunha nhuthi.
G anthunha lhuka.”	W anthunha (iv).”	V anthunha nhupa.”
C: “B anthunha kupaka.
D anthunha apityi.
E anthunha kupaka.
G anthunha lhuka.”	I: “V anthunha piyaka.”	T: “J anthunha kaku.
L anthunha nhuthi.
N anthunha kaku.
S anthunha thanti.”
D: “A anthunha lhuka.
B anthunha piyaka.
E anthunha (ii).
G anthunha nhupa.”	J: “H anthunha apityi.
L anthunha (v).”	U: “J anthunha kupaka.
R anthunha (viii).
V anthunha kadnhini.”
E: “B anthunha kupaka.
C anthunha nhuthi.
G anthunha lhuka.”	K: “P anthunha (vi).”	V: “N anthunha kadnhini.
P anthunha wardu.
Q anthunha (ix).
T anthunha kadnhini.”
F: “A anthunha nhupa.”	L: “K anthunha piyaka.
U anthunha kaku.
V anthunha kadnhini.”	W: “N anthunha kadnhini.”
G: “C anthunha wardu.
E anthunha wardu.”	M: “K anthunha wardu.
L anthunha nhupa.”	X: “U anthunha nhupa.”
	O: “H anthunha wardu.
T anthunha amanyi.
W anthunha nhupa.”	
	P: “H anthunha nhupa.
I anthunha (vii).
V anthunha lhuka.”	
	R: “H anthunha thanti.”	

(a) Noskaidrojiet katra no ģimeņu locekļiem **A–X** pareizo pozīciju (1–24) ciltskokos!

(b) Aizpildiet tukšās vietas (i–ix)!

△ Arabanu valoda pieder pamu-njungu valodu saimei. Tajā runā ap 15 cilvēku Dienvidaustrālijas štatā.

Ērtības labad šajā uzdevumā katru cilvēku apzīmē ar vienu burtu, bet reāli arabanu cilvēku vārdu piemēri iekļauj **Wanga-mirri** ‘daudzi rīti’, **Palku-nguyu-thangkayiwanha** ‘viens pagaidām sēdošs mākoņu uzkrājums’ un **Kutha-kiRanangkarda** ‘mūžīgi tekošs ūdens’.

dnh, lh, ng, nh, ny, R, rd, rr, th, ty, w un **y** ir līdaskaņi.

—Toms Makkojs

5 uzdevums (20 punkti). Čamu pirmvaloda ir hipotētiskā senvaloda, no kuras cēlušās visas austronēziešu valodu saimes čamu apakšgrupas valodas. To rekonstruēja lingvisti salīdzinot daudzas no tā cēlušās mūsdienu valodas, kuru vidū ir arī Fanrangas čamu un tsatu valoda.

Doti vārdi čamu pirmvalodā, Fanrangas čamu valodā un tsatu valodā, kā arī to nozīmes:

čamu pirmvaloda	Fanrangas čamu valoda	tsatu valoda	nozīme
*ʔika:n	ikan	ka:n ³³	zivs
*dikiʔ	takiʔ	kiʔ ⁴²	maz
*dilah	talàh	la ⁵⁵	mēle
*jala:n	calàn	la:n ¹¹	taka
*lima	limi	ma ³³	5
*lanah	linih	na ⁵⁵	strutas
*dua lapan	tàlipan	pa:nʔ ⁴²	8
*laba:t	lipàʔ	pha:ʔ ⁴²	iet
*bara	pirà	phia ¹¹	plecs
*bahrow	piròw	phiə ¹¹	jauns
*bulow	pilòw	phiə ¹¹	ķermeņa apmatojums
*paley	paley	piai ³³	ciems
*masam	mitham	sa:nʔ ⁴²	etiķis
*basah	pathah	sa ⁵⁵	slapjš
*bəsey	pathey	sai ¹¹	dzelzs
*mata	mita	ta ³³	acs
*rata:k	rataʔ	ta:ʔ ²⁴	pupas
*hatay	hatay	ta:iʔ ⁴²	aknas
*paday	patày	tha:iʔ ⁴²	neapstrādāti rīsi
*padam	patàm	tha:nʔ ⁴²	apslāpēt
*ʔiduŋ	itùŋ	thuŋ ¹¹	deguns
*batuk	patuʔ	tuʔ ⁴²	klepot
*maray	miray	za:iʔ ⁴²	atnākt
*ʔurat	uraʔ	zaʔ ²⁴	cīpsla
*rək	rəʔ	zəʔ ²⁴	zāle
*bala	pilà	[sk. (a)]	par atraitni kļuvušais

- (a) Mūsdienu tsatu valodā nepalika neviena vārda, kas celtos no čamu pirmvalodas vārda ***bala**. Kāda būtu tā forma, ja šis vārds būtu saglabājies?

(b) Aizpildiet tukšās vietas (1–18)! Aizēnotās šūnas nav jāaizpilda.

čamu pirmvaloda	Fanrangas čamu valoda	tsatu valoda	nozīme
* kulit	kaliʔ(1)	<i>āda</i>
* hitam	hatam(2)	<i>melns</i>
* bubah	papàh(3)	<i>mute</i>
* ʔikat(4)(5)	<i>sasiet</i>
* dəpa(6)(7)	<i>ass (mērvienība)</i>
* matay(8)(9)	<i>mirt</i>
* dalam(10)(11)	<i>iekšā</i>
* labuh(12)(13)	<i>nokrist</i>
* bula:n(14)(15)	<i>mēness</i>
	pala(16)	<i>sēdināt</i>
	tapùh(17)	<i>izpirkt</i>
	tatà(18)	<i>krūtis</i>

ass (mērvienība)

△ Fanrangas čamu valoda (jeb austrumčamu) runā ap 73 000 cilvēku Dienvidcentrālviēnamā. Tsatu valoda runā ap 4 500 cilvēku Sanjas pilsētā Hainaņas salā Ķīnā.

Visi vārdi čamu pirmvalodā ir atzīmēti ar zvaigzīti (*), kura apzīmē to, ka vārds ir rekonstruēts, nevis dokumentēts.

ph = *p* ar aspirāciju; **th** = *t* ar aspirāciju. **c** ≈ *č*. **j** ≈ *č* vārdā *ačgāmi*. **ñ** = *ņ*. **ng** (Fanrangas čamu valoda) = **ŋ** (tsatu valoda) = *n* vārdā *mango*. **y** = *j*. **ʔ** ir līdzskanis (t. sauc. glotālais slēdzenis). **i** ≈ latviešu *u* ar nenoapaļotām lūpām. **ə** = latviešu *a* vārdā *nesaprot*.

Rakstzīme : apzīmē patskaņa garumu. Rakstzīme ` apzīmē zemo toni (Fanrangas čamu valoda). Rakstzīmes ⁵⁵, ⁴², ³³, ²⁴ un ¹¹ apzīmē attiecīgi augsto, krītošo, vidējo, kāpjošo un zemo toni (tsatu valoda).

Čamiešu grupai nepiederošu austroneziešu valodu priekšzināšanas šo uzdevuma risināšanu neitekmē. —Paņš Tunle

Redaktori: Semjuels Āmeds (galv. red.), Ivans Deržanskis (tehn. red.), Hjū Dobss, Dmitrijs Gerasimovs, Šindžini Ghoša, Staņislavs Gurevičs, Gabriēla Hladnika, Dāvids Hultmans, Kims Mingju, Bruno L’Astolina, Īmera Maknaita, Andrejs Ņikuļins, Paņš Tunle, Aleksejs Peguševs, Jans Petrs, Aleksandrs Piperskis, Pšemislavs Podlesnijs, Marija Rubinšteina, Daniels Ruckis, Milēna Veneva, Elīsija Vornera.

Latviešu teksts: Aleksejs Peguševs.

Lai veicas!